

“บุรพาไม่แพ้” ศึกษาปรากฏการณ์การเข้ามามีบทบาทของทหารกลุ่มบุรพาพยัคฆ์ กับการเมืองไทย วิเคราะห์ภายใต้ Scenario Analysis

“Asia the Invincible” Study spectacle on Burapa Phayak with Thai Politics Analyze under Scenario Analysis

ทรงพล บุญสุข*

ชัชวินธ์ ตันติเวชพาณิชย์**

บทคัดย่อ

บุรพาไม่แพ้ เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย ที่สืบเนื่องมาจาก รัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2549 ที่ส่งผลถึงปัจจุบัน ซึ่งทหารกับการเมืองไทยมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก และจากผลการศึกษาภายใต้ Scenario Analysis พบว่า มีความเป็นไปได้ 3 กรณี คือ 1.กรณีที่ร้ายแรงที่สุด ที่อาจมีความรุนแรงหลังจากการเลือกตั้ง ซึ่งมีความเป็นไปได้มากที่สุด กับอีกกรณี คือ 2.กรณีปานกลาง-ปกติ ซึ่งก็เป็นระดับปกติที่รัฐบาลต้องมีการผสมผสานผลประโยชน์กับสถาบันทหารอย่างลงตัว และในกรณีสุดท้ายซึ่งเป็นไปได้น้อยที่สุด คือ 3. กรณีที่ดีที่สุด ที่มองว่าสถานการณ์ทางการเมืองจะไปในทิศทางดีขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าชนชั้นกลางเป็นตัวแปรทางการเมือง แต่ท้ายที่สุดแล้วกลุ่มผลประโยชน์ทุกกลุ่มต้องมีการผสมผสานผลประโยชน์กับสถาบันทหารทั้งสิ้น

คำสำคัญ : บุรพาไม่แพ้/ บุรพาพยัคฆ์/ การเมืองไทย

Abstract

Asian invisible is Thai politics Phenomena. Because the Coup d'état when year 2006 delivered to the present. The military and Thai politics are very relevant and results of studies found 3 cases are: 1.Worth Case, there may be violence after the election is most possible. 2.Normal Case, the government must bargain with military institutions perfectly and last case is least possible 3.Best Case, the political situations is better direction. However according to studies, found that the middle class is variable of politics but eventual all interests group must be bargaining advantage with military academy.

Keywords : Asian invisible/ Burapa Phayak/ Thai Politics

บทนำ

ในวงการภาพยนตร์ มีการแบ่งแนวหรือประเภทแยกประเภทเอาไว้อย่างหลากหลาย อาทิ ภาพยนตร์ชีวประวัติ โรแมนติก ดราม่า วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ ในโลกตะวันออกยังมีประเภทของภาพยนตร์ที่น่าสนใจและมีมีลักษณะเฉพาะแตกต่างออกไปจากตะวันตกอย่างมากประเภทหนึ่ง คือ ภาพยนตร์กำลังภายใน (Wuxia Films) ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง เช่น ยาจกซูดำนานหมัดเมฆา ดาบมังกรหยก กระบี่เย้ยยุทธจักร เป็นต้น ทั้งนี้ ภาพยนตร์กำลังภายในถือเป็นภาพยนตร์แนวเหนือจริง กล่าวคือ เนื้อหาและการแสดงบทภาพยนตร์จะมีการใช้วิชายุทธกระบวรท่าต่างๆ และกำลังที่แฝงอยู่ภายใน (กำลังที่เกิดจากการฝึกจิตใจให้จอมยุทธ์เหล่านั้นสามารถทำในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้) เพื่อใช้ในการต่อสู้ระหว่างจอมยุทธ์ฝ่ายต่างๆ โครงเรื่องส่วนใหญ่

*ดร. นักวิชาการอิสระ

**นักวิชาการอิสระ

มักเป็นการต่อสู้ระหว่าง ธรรมะกับอธรรมและมักแฝงปรัชญาต่างๆ ตามแต่ความประสงค์ของผู้เขียนบทโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ โดยผู้เขียนบทเหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลทางความคิดจากนักเขียนวรรณกรรมกำลังภายในอีกต่อหนึ่ง สำหรับหนึ่งในผู้ประพันธ์นวนิยายกำลังภายในก็มีหลากหลายที่ประสบความสำเร็จและนำไปสู่การสร้างภาพยนตร์ ตัวอย่างผู้ประพันธ์ที่มีชื่อเสียงอย่างมากท่านหนึ่ง มีนามปากกาว่า “กิมย้ง”

กิมย้ง (Jin Yong) ชื่อสกุลจริงคือ จาเลียงย้ง (Cha Liang Yong) เป็นประพันธ์นวนิยายชาวจีนที่ประสบความสำเร็จมาก นวนิยายที่เขาเขียนล้วนมีชื่อเสียงและนำไปสู่การสร้างภาพยนตร์หลายครั้ง สำหรับภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงอย่างมาก อาทิ แปดเทพอสูรมังกรฟ้า มังกรหยกภาค 1-3 (ภาค 3 ชื่อเป็นทางว่า ดาบมังกรหยก) และ กระบี่เย้ยยุทธจักร เป็นต้น ในบรรดาภาพยนตร์จำนวนมากเหล่านี้ ภาพยนตร์เรื่อง “กระบี่เย้ยยุทธจักร” เป็นภาพยนตร์แนวเสียดสีการเมืองมากที่สุด มีชื่อภาษาอังกฤษว่า The Wandering Swordsman (Morton, 2001, p. 171-172)

กระบี่เย้ยยุทธจักร เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวแสดงชื่อว่า “เล่งฮู้ซ่ง” ที่ถูกขับออกจากสำนักฮั่วชาน และเข้าไปเกี่ยวพันกับความขัดแย้งในยุทธภพ อาทิ ศึกการแย่งชิงกระบี่จากจ้าวแม่เซี่ยง ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกของ 5 ขุนเขากระบี่ หากใครสามารถครอบครองกระบี่ดังกล่าวได้ ถือเป็นประมุขแห่ง 5 ขุนเขา เป็นต้น สำหรับตัวละครอื่นที่น่าสนใจ อาทิ “เถียนปอกวง” ที่เดิมเป็นเป็นโจรปล้นสาวท แต่กลับตัวมาเป็นสหายของเล่งฮู้ซ่งตัวเอกของเรื่องในภายหลัง, “งักปู้คั้ง” เป็นอาจารย์ของเล่งฮู้ซ่ง ซึ่งดูภายนอกเป็นคนดีมีการศึกษา แต่ภายในริษยาใส่ร้ายศิษย์ของตนเองเพื่อแย่งชิงคัมภีร์ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้มุมมองต่อคุณธรรม และยุติธรรมเริ่มแปรปรวน เพราะเริ่มล้ำเส้นเขตแดนต่อกัน จนยากที่จะพิจารณาได้ชัดว่าใครดี ใครเลว นอกจากนี้ยังมีตัวละครอีกตัวหนึ่งในเรื่องที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ “ตงฟางปู้ปาย”

ตงฟางปู้ปาย (Leung, 2012) เป็นประมุขฝ่ายอธรรม แห่งพรรคสุริยันจันทร์ มีความสามารถในการเคลื่อนไหวได้รวดเร็ว สามารถใช้เข็มเย็บผ้าเป็นอาวุธในการต่อสู้ได้ แม้ตัวเอกอย่างเล่งฮู้ซ่งจะใช้วิธีการมุมโจมตีก็ไม่สามารถชนะได้ ในขั้นสุดท้ายจึงมีการออกอุบายด้วยเล่ห์โดยจับคนรักของตงฟางปู้ปายเป็นตัวประกันจึงสามารถชนะตงฟางปู้ปายได้ ตงฟางปู้ปายเป็นบุคคลที่มีความเก่งกาจในด้านการต่อสู้และมีวิทยายุทธขั้นสูง และยังได้รับการยอมรับว่าเป็นจอมยุทธชั้นนำของยุทธภพถึงขั้น “ไร้เทียมทาน” จนได้รับฉายาว่า **บูรพาไม่แพ้ (Asia the Invincible)**

จะเห็นได้ว่าภาพยนตร์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงสัจธรรมของโลกประการหนึ่ง กล่าวคือ ไม่ว่าบุคคลหนึ่งจะมีความเก่งกาจเพียงใดยอมมีวันร่วงโรยเป็นธรรมดา สำหรับในประเทศไทยนั้น เวทีการเมืองมิได้แตกต่างออกไป กล่าวคือ มีตัวแสดงสำคัญที่คล้ายคลึงกับบุคคลที่ได้รับฉายาว่า บูรพาไม่แพ้ เช่นกัน เพียงแต่กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มทหารกลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถสูง และเป็นทหารชั้นนำของกองทัพมีบทบาทเหนือทหารกลุ่มอื่นๆ เหมือนตงฟางปู้ปายที่เหนือกว่าจอมยุทธทั่วไป นั่นคือ **“กลุ่มบูรพาพยัคฆ์”** ซึ่งมีที่ตั้งของหน่วยอยู่ ณ บริเวณจังหวัดปราจีนบุรี มีชื่อหน่วยงานอย่างเป็นทางการ คือ กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ สาเหตุที่กลุ่มนี้กลายเป็นทหารที่มีบทบาทมากกว่าทหารกลุ่มอื่นๆ ก็คือ เหตุการณ์รัฐประหารปี พ.ศ. 2549

ในการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 คณะทหารภายใต้การนำของ พลเอกสนธิ บุญรัตกสิน ผู้บัญชาการทหารบก ในขณะนั้น ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศจากนายทักษิณ ชินวัตร โดยทหารที่ริเริ่มร่วมก่อการรัฐประหาร ได้แก่ พลเอกสนธิ บุญรัตกสิน ผู้บัญชาการทหารบก, พลโทอนุพงษ์ เผ่าจินดา แม่ทัพภาค 1, พลโทสพรั่ง กัลยาณมิตร แม่ทัพภาค 3 และนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ(นอกราชการ) (Tasker, 2006)

ทั้งนี้ หากทำการมองย้อนกลับไปถึงการรัฐประหารก่อนปี พ.ศ. 2500 จะพบว่าทหารที่ทำการรัฐประหารส่วนใหญ่จะอยู่ในกรุงเทพฯ และที่สามารถเห็นได้ชัดที่สุดคือ รัฐประหารปี พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นการยึดอำนาจจากกลุ่มของ นายปรีดี พนมยงค์ ให้แก่จอมพลแปลก พิบูลย์สงคราม ภายใต้การนำของจอมพลผิน ชุณหะวัณ ร่วมมือกับพันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ยศขณะนั้น) ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 และต่อมาตำแหน่งดังกล่าว กลายเป็นตำแหน่งทางนายทหารที่มีความสำคัญทางการเมืองในฐานะกองกำลังหลักในการรัฐประหารและเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ให้เห็น

ถึงบุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทต่อกองทัพไทยและทางการเมืองในเวลาต่อมา ตัวอย่างบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งดังกล่าว อาทิ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, จอมพลถนอม กิตติขจร, จอมพลประภาส จารุเสถียร, พลเอกกฤษณ์ สีวะรา เป็นต้น (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2553, หน้า 6)

การรัฐประหารของไทยโดยส่วนใหญ่ผู้ก่อการหลักมาจากทหารบกทั้งสิ้น (ยกเว้นกรณีเดียว คือ การรัฐประหารวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำโดยพลเรือเอกสัจด์ ชะลออยู่) แสดงให้เห็นว่าทหารบกยังคงเป็นกำลังหลักในการยึดอำนาจอยู่โดยเฉพาะทหารที่อยู่บริเวณกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม การรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 มีความแตกต่างออกไปอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ การรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ทหารส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัด ประกอบด้วย กองทัพอากาศที่ 1 กองทัพอากาศที่ 3 กองพลรบพิเศษที่ 1 กองพลรบพิเศษที่ 3 ศูนย์การทหารราบ และกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน รวม 7 กองพล 17 กรม 43 กองพัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการรัฐประหารที่เคยเกิดในเมืองไทยซึ่งทหารกรุงเทพ เหล่า ราม ม้า ปืนใหญ่ เรียกว่า “กลุ่มวงศ์เทวัญ” จะมีบทบาทในการรัฐประหารโดยตลอด (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2553, หน้า 15-16)

โดยทหารกลุ่มวงศ์เทวัญ เป็นกลุ่มที่กุมอำนาจระดับสูงในกองทัพมาเป็นเวลานาน จึงมีการตั้งสมมติฐานทั่วไปว่า ผู้บังคับการหน่วยของวงศ์เทวัญ เช่น ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ (ร.1 รอ.) หรือผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ (ร.11 รอ.) เหล่านี้ มีโอกาสขึ้นตำแหน่งระดับสูงในกองทัพ โดยเฉพาอย่างยิ่งตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ขณะที่ทหาร “กลุ่มบูรพาพยัคฆ์” มีที่ตั้งของกองกำลังอยู่ที่ภาคตะวันออก ได้แก่ กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ และกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ (ทหารเสือราชินี) ซึ่งนับแต่การรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ถือเป็นที่ย้ายฐานอำนาจจากกลุ่มวงศ์เทวัญไปสู่กลุ่มบูรพาพยัคฆ์มากยิ่งขึ้น (ผู้จัดการรายวัน, 2560, 12 ตุลาคม) และภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และผลพวงจากการรัฐประหารในครั้งนั้น ได้ส่งผลให้ทหารสายบูรพาพยัคฆ์เข้ามามีอำนาจในบริบทการเมืองไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

อรพันธ์ สุทิน (2552) สรุปผลที่เกิดขึ้นจากการทำรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 พบว่า ประการสำคัญที่สุดคือ ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง และรวมไปถึงความพยายามแย่งชิงอำนาจจากกลุ่มอำนาจเดิม จนนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรงในบางครั้ง ส่วนผลกระทบจากกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มต่อต้านรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ที่มีต่อกระบวนการประชาธิปไตยของไทยนั้น มีทั้งผลเชิงลบและเชิงบวก กล่าวคือ ในเชิงลบพบว่า ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองแบบสองขั้ว คือ ขั้วที่นิยมระบอบทักษิณ กับอีกขั้วหนึ่งไม่ต้องการระบอบทักษิณ ซึ่งทำให้ขาดความหลากหลายทางวัฒนธรรมการเมือง ส่วนในเชิงบวกพบว่า การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มต่อต้านรัฐประหารช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของมวลชนที่ไม่เห็นด้วยกับการยึดอำนาจด้วยกำลังทหาร ซึ่งทำให้สังคมส่วนหนึ่งเกิดการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผลพวงจากการรัฐประหารมีทั้งที่เป็นไปในทางบวกและทางลบ แต่ทว่าในทางการเมืองนั้นส่งผลให้ทหารโดยเฉพาะสายบูรพาพยัคฆ์เข้ามามีอำนาจทางการเมืองนับแต่ ปี 49

ดังเห็นได้จากผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกที่มีความต่อเนื่องกันถึง 4 สมัย ได้แก่ พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา, พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา, พลเอกอุดมเดช สีตะบุตร และพลเอกธีระชัย นาคพานิช (มติชนสุดสัปดาห์, 2555, หน้า 14)

อย่างไรก็ตาม สถาบันทหารยังเกาะกลุ่มกันแน่น เนื่องจากเครือข่ายของสถาบันทหารเอง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวนี้ “ทุกวันนี้ที่กองทัพที่มีกลุ่มต่างๆ ขั้วต่างๆ ไม่ว่าจะวงศ์เทวัญ บูรพาพยัคฆ์ ทหารเสือราชินี (เป็นกรม สังกัดกองพลทหารราบที่ 2 หรือบูรพาพยัคฆ์) และรบพิเศษ ยังอยู่ด้วยกันได้นั้นก็เพราะบารมีของพี่ชายที่แสนดี พลเอกประวิตร พี่ใหญ่แห่งบูรพาพยัคฆ์” (มติชนสุดสัปดาห์, 2559, หน้า 16)

แนวคิดที่ว่าด้วยปัจจัยที่ส่งผลให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง

ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง ได้แก่ องค์กรทางการเมืองซึ่งทหารมีลักษณะเป็นหน่วยเฉพาะกิจที่ต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยอยู่แล้ว ในขณะที่สถาบันทหารยังมีลักษณะการส่งผ่านอำนาจจากรุ่นสู่รุ่น ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ หลายท่าน ดังนี้

ปริญญา อุดมทรัพย์ (2514) อธิบายว่า สาเหตุที่ทหารสามารถกุมอำนาจทางการเมืองได้มีปัจจัยจาก 3 ประการ ได้แก่ หนึ่ง การจัดองค์กรทางการเมืองที่รวมตัวทหารไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น มีสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน การมีวินัย มีการสืบทอดตำแหน่งกัน ผูกขาดอาวุธของประเทศและหน่วยทหารตั้งอยู่ศูนย์กลางทางการเมือง สอง วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยเคยชินกับวิถีแบบอำนาจนิยม ยอมรับอำนาจและเพิกเฉยทางการเมือง และสาม ความอ่อนแอของกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง

วชิรวัชร งามละม่อม (2559, หน้า 608-609) ให้ทัศนะว่า บทบาททหารกับการเมืองไทย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ทหารต้องเข้าสู่การเมืองได้แก่ ทหารปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาเอกราช โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่การเมืองแก้ไขไม่ได้ เกิดความขัดแย้งทหารจึงต้องแทรกแซงเพื่อความเรียบร้อย สำหรับเหตุผลในการทำรัฐประหาร มักประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่ รัฐบาลพลเรือนเข้าไปก้าวล่วงกิจการฝ่ายทหารมากเกินไป เช่น ตัวบุคคล ความพยายามของฝ่ายการเมืองในการเข้าแทรกแซงทหารโดยไม่คำนึงแบบแผนของกองทัพที่เคยปฏิบัติกันมา ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายทหารกันเอง เกียรติภูมิของทหารตกต่ำลงเพราะถูกกล่าวหาคอร์รัปชัน และเผด็จการ และทหารไม่มีความเชื่อมั่นในรัฐบาลพลเรือน

อีกแนวคิดหนึ่งมองว่า การที่สถาบันทหารเข้มแข็งก็เป็นผลสืบเนื่องจากการที่ประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากการเป็นรัฐข้าราชการ หรือ มีลักษณะที่เรียกว่าอำมาตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) ตามแนวคิดของ Riggs (1966) โดยลักษณะของอำมาตยาธิปไตย คือ เป็นการปกครองคณะข้าราชการเป็นใหญ่ในการปกครองประเทศ สำหรับตัวแบบที่สะท้อนได้ดีที่สุด คือ การปกครองในสมัยของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีการปกครองลักษณะเลียนแบบฟอซุนอุปถัมภ์อีกด้วย ซึ่ง ทักษ์ เฉลิมเกียรติ (2548, หน้า 195-199) ให้ทัศนะว่า การเมืองแบบฟอซุนอุปถัมภ์ คือ ระบอบประชาธิปไตยแบบไทยให้รัฐบาลมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ และไม่ควรมีพรรคการเมืองซึ่งเป็นความสัมพันธ์แนบแน่นแต่ควรปกครองลักษณะแนวนอน คือ ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองซึ่งต่อไปจะกลายเป็นตัวแบบของคณะรัฐประหารชุดต่อไปๆจนถึงปัจจุบัน

เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้ สถาบันทหารจึงมีโอกาที่จะหยิบฉวยช่วงว่างทางอำนาจหรือความอ่อนไหวทางการเมืองเข้ามาทำการรัฐประหาร เพราะถือว่าตนเองเป็นผู้เข้ามาปกป้องวิกฤติทางการเมือง เสมือนหนึ่งกับแนวคิดของ เศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ ของ John Maynard Keynes (Blinders, 1986, หน้า 209-216) ที่เสนอให้รัฐเข้าแทรกแซงเมื่อกลไกตลาดล้มเหลว ถ้าเปรียบกันก็คือ ทหารเข้าแทรกแซงเมื่อกลไกของระบอบประชาธิปไตยล้มเหลว ส่วนที่ว่าล้มเหลวถึงระดับที่เท่าไรถึงควรเข้ามาแทรกแซงนั้น ผู้เขียนมองว่าอาจแบ่งความรุนแรงของสถานการณ์ได้ 3 ระดับ *ระดับแรก ความรุนแรงระดับเบา* เกิดความขัดแย้งระดับปกติทั่วไป เช่น ชุมนุมประท้วง แต่หากทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ อาทิ ออกมาประมาณแสนคน ทหารอาจต้องเข้ามาสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดร่วมกับรัฐบาล เป็นต้น *ระดับต่อมา เป็น ความรุนแรงระดับกลาง* เริ่มมีการใช้ความรุนแรงกันประปราย แต่รัฐบาลยังควบคุมได้อยู่ ทหารอาจอยู่ในส่วนของการสังเกตการณ์ และระดับสุดท้าย *ความรุนแรงระดับสูงสุด* เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง มีการใช้อาวุธเช่น ฆ่ากันในลักษณะของจลาจลทั่วไปในพื้นที่เมืองหลวงและสำคัญอื่นๆ หรือเกิดแนวคิดการแบ่งแยกดินแดน มีการก่อตั้งกองกำลังต่อต้านรัฐบาลซึ่งฝ่ายการเมืองไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งได้ ลักษณะนี้จึงทหารเห็นว่าตนเองมีความจำเป็นต้องเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ ดังเช่นกรณีความล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือนของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมทย์ ที่ไม่สามารถระงับความรุนแรงในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้ สถาบันทหารจึงทำการยึดอำนาจเพราะทหารเห็นว่าตนเองมีบทบาทที่ควรไว้ซึ่งความปลอดภัยของคนทั้งประเทศ เป็นต้น

เหตุที่สามารถเข้าใจแนวโน้มในระดับที่สาม จนสถาบันทหารสามารถเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ได้นั้น เพราะการเมืองไทยมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากต่างประเทศ กล่าวคือ สังคมไทยมีลักษณะอำนาจนิยม และประชาชนบางส่วนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่ค่อยสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยนัก แม้นปัจจุบันประชาชนจะออกมามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมากขึ้นไม่เหมือนกับก่อนปี พ.ศ. 2520 ก็ตาม แต่ทว่าลักษณะการเข้าร่วมมีความรุนแรงอยู่มาก ไม่ได้เป็นในทิศทางบวกและมีพัฒนาการของวัฒนธรรมทางการเมืองไปในทิศทางที่ดีเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ในระยะยาวทหารจำเป็นต้องรู้บทบาทและสถานะของตนเอง หากในอนาคตการเมืองเข้มแข็งทั้งเสถียรภาพของระบบการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล ทหารก็ไม่ควรเข้ามาก้าวก่ายอีกต่อไป เพราะจะกลายเป็นแบบแผนให้มีการรัฐประหารซ้ำอยู่บ่อยครั้งจนเข้าลักษณะวงจรอุบาทว์ทางการเมือง นอกจากนี้ ทหารไทยมีความรู้สึกชาตินิยมสูง และถือว่าตนเองมีบทบาททางการเมืองพอกับพลเรือน ในขณะที่เดียวกันทหารเข้าใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติอย่างขาดไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันทหารไม่ต้องการประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบมาใช้ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาแต่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ให้ทัศนะ “ประชาธิปไตยแบบไทย” ไว้ (ระดม วงศ์น้อม, 2515, หน้า 67-78)

คำถามที่น่าสนใจต่อมา คือ “อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ทหารมีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูงกลายเป็นสถาบันที่มีลักษณะเฉพาะ หรือเป็นองค์กรแบบปิดตัว ไม่ยอมโอนอ่อนต่อรัฐบาลที่เข้ามาปกครองประเทศ ?” ข้อสังเกตจากผู้เขียนพบว่า หน่วยงานหลายหน่วยงานของรัฐบาล โดยเฉพาะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ (เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน) ถูกกำหนดให้เป็นหน่วยงานที่จำเป็นต้องมีความเป็นอิสระทางการเมืองและการบริหาร (Independent Regulatory Agency) แต่นั่นก็ด้วยเหตุผลเชิงหลักการเพื่อให้การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหารและฝ่ายข้าราชการมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม “สถาบันทหาร” หากมองในเชิงหลักการแม้จะอยู่ใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เช่นเดียวกับกระทรวง ทบวง กรม แต่สถาบันทหารกลับมีลักษณะเฉพาะมีความเข้มแข็ง และมีความรู้สึกถึงอำนาจตัดสินใจที่เป็นของตัวเองในระดับหนึ่ง (อาจเทียบเท่ากับรัฐบาลพลเรือนในบางสถานการณ์)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าอาจเป็นผลสืบเนื่องจากนับแต่การปฏิวัติปี พ.ศ. 2475 กล่าวคือสถาบันทหารมองว่าตนเองมีส่วนร่วมทางการเมืองนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง และจากการที่ทหารมีการบ่มเพาะทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่นทำให้ลักษณะนี้ยังคงอยู่เป็นวัฏจักรในลักษณะที่เรียกว่า “ขาดเสียไม่ได้” ทั้งนี้จากผลการศึกษาของ ทรงพล บุญสุข (2557, หน้า 1-4) พบว่า เสถียรภาพทางการเมืองของไทยอันเป็นเหตุผลการกล่าวอ้างของฝ่ายทหารในการยึดอำนาจการปกครอง มีสภาพปัญหา 2 ประการ ประการแรก ปัญหาด้านเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งมีทั้งเป็นรัฐบาลผสม อยู่ไม่ครบวาระและมีการยุบสภาบ่อย ส่วนนับแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา นโยบายต่างๆ ที่บรรดาพรรคการเมืองชอบใช้มักเป็นนโยบายประชานิยม นำไปสู่การคอร์รัปชันเชิงนโยบายมากยิ่งขึ้น ประการที่สอง เสถียรภาพของระบอบการเมือง ซึ่งมีการรัฐประหารบ่อยครั้ง โดยเฉพาะกลไกของระบบรัฐสภาไม่สามารถถอดถอนฝ่ายบริหารได้ โดยเฉลี่ยทุกๆ 10 ปีจะมีการรัฐประหาร 1 ครั้ง

เมื่อพิจารณาเหตุผลเชิงลึกถึงรากเหง้าของสภาพปัญหาการเมืองไทยในระบบรัฐสภา พบว่า ปัญหาสำคัญมีรากฐานมาจากระบอบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันยังมีทั้งปัญหาในเชิงโครงสร้าง (Structure) และในเชิงพฤติกรรม (Behavior) กล่าวคือ ในเชิงโครงสร้างระบบรัฐสภาของไทยนั้น กฎหมายและหน่วยงานที่กำกับไม่เข้มแข็งเกิดความไม่โปร่งใสทั้งจากภาครัฐและเอกชน เกิดการทุจริต คอร์รัปชันได้ง่าย และพรรคการเมืองมิได้เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง หากแต่เป็นแหล่งผลประโยชน์ของธุรกิจขนาดใหญ่เสียมาก ส่วนปัญหาในเชิงพฤติกรรมนั้น การบริหารพรรคการเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง ต้องให้สิทธินักธุรกิจเป็นพิเศษเพื่อการสนับสนุนทางการเมือง ส่งผลให้ธุรกิจขนาดใหญ่มีอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจ เกิดการทุจริต คอร์รัปชันได้ง่าย สมาชิกพรรคการเมืองขาดอุดมการณ์ไม่เข้าลักษณะการทำเพื่อชาติและสังคม ครอบงำโดยนายทุนไม่กี่คน เป็นพรรคเฉพาะกิจ การเลือกตั้งจึงมีการโกงเลือกตั้ง ซื้อเสียง

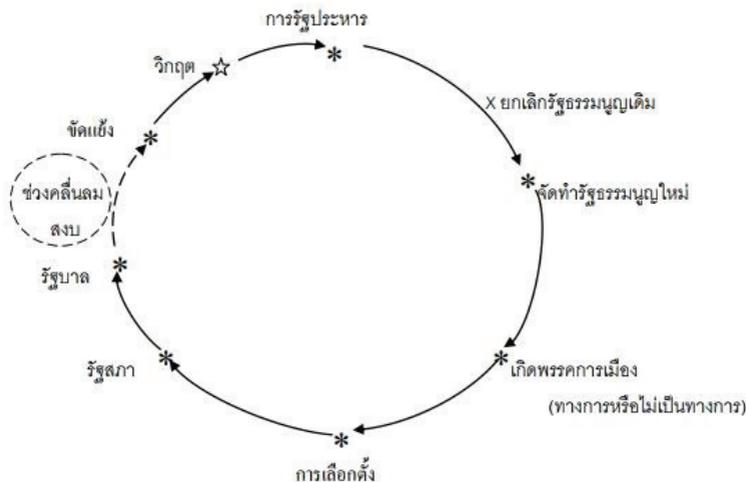
และเมื่อเข้ามาบริหารประเทศจึงเกิดการ “ถอนทุน” มีลักษณะกลุ่มนิยม เล่นพรรคเล่นพวก ขาดหลักนิติธรรม (นันทวูฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2550, หน้า 9-10; ลิขิต ธีรเวคิน, 2559, หน้า 12)

อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงมีการแย่งชิงอำนาจหรือสับเปลี่ยนระหว่าง “รัฐบาลพลเรือน-รัฐบาลทหาร” เท่านั้น ในบางกรณีพบว่า การเมืองกับสถาบันทหารกับสถาบันการเมืองมีการเกื้อหนุนระหว่างกัน และในบางครั้งสถาบันทหารก็มีความขัดแย้งกันเอง (เฉกเช่นเดียวกับนักการเมือง) อาทิ การแย่งชิงอำนาจกันเองของทหาร ในช่วงหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ตัดหน้า พลเอกฉัตร หิรัญศิริ หรือกรณีการก่อตัวตัวของกลุ่มยังเติร์กในเหตุการณ์กบฏเมษาฮาวาย ส่วนกรณีที่สถาบันทหารถูกดึงเข้ามาสนับสนุนระบบการเมืองเพื่อเสริมอำนาจของรัฐบาล อาทิ การดึงพระยาทรงสุรเดชเข้ามาสนับสนุนพระยามโนปภักดีนิธิตา และในบางครั้งรัฐบาลทหารยังมีการกระทำรัฐประหารรัฐบาลของตนเอง อาทิ การรัฐประหารตัวเองของจอมพลถนอม กิตติขจร ปี พ.ศ. 2514 เป็นต้น (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2553, หน้า 16)

ดังนั้น การดำรงอยู่ของรัฐบาลพลเรือนของไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้ง การแย่งชิงอำนาจ และการต่อรองผลประโยชน์ของฝ่ายต่างๆ ผู้นำรัฐบาลพลเรือนจำเป็นต้องพลิกเพลงสถานการณ์และรักษาดุลอำนาจระหว่างฝ่ายการเมืองด้วยกัน ฝ่ายการเมืองกับสถาบันทหาร และภายในสถาบันทหารด้วยกันเอง โดยการผสมผสานประโยชน์ ระหว่างทหารกับการเมือง อาทิ ในสถานการณ์ประชาธิปไตยครึ่งใบ ซึ่งเปิดให้มีการเลือกตั้งในสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อย่างไรก็ตามแม้ว่านายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหารมาจากการเลือกของสภาผู้แทนราษฎร แต่นายกรัฐมนตรีกลับเป็นคนนอกซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งครั้งนั้นด้วย จึงไม่ได้สะท้อนอำนาจอธิปไตยว่าเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นการผสมผสานผลประโยชน์สุดขั้วระหว่างทหารกับนักการเมือง

ดังเช่นกรณีรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่สามารถเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากกาเลือกตั้งยาวนานถึง 8 ปี (พ.ศ. 2523-2531) สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ถึง 3 สมัย ซึ่งจะพบสถานการณ์ทางการเมืองที่หลากหลายและยากลำบาก ทั้งความพยายามใช้กำลังยึดอำนาจ (ก่อกบฏ) 2 ครั้งของฝ่ายทหารบางกลุ่ม การต่อรองผลประโยชน์ของพรรคการเมืองจนจำเป็นต้องยุบสภาถึง 3 ครั้ง รวมทั้งการปลดทหารระดับสูงที่อาจเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพของรัฐบาลก่อนเกษียณราชการ และการนำทหารสองกลุ่มที่มีความขัดแย้งมาคานอำนาจซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าถึงลักษณะเฉพาะของรัฐบาลพลเรือนของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ว่าเหตุที่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ ส่วนหนึ่งมาจากบริบทเชิงสถาบัน (Institutional Context) โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2521 กำหนดให้ระยะ 10 ปีแรก วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของนายกรัฐมนตรี สามารถเข้าร่วมประชุมรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรับรองนโยบายของรัฐบาล และยังสามารถลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้อีกด้วย ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านผู้นำ (Leadership) มีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าสนใจ กล่าวคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีประสบการณ์ทั้งในทางการเมือง และการทหารมากกว่าสองทศวรรษก่อนหน้านั้น รัฐบาลพลเรือนของไทยจึงจำเป็นต้องเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของทั้งทหาร และนักการเมือง ขณะเดียวกันต้องมีประสบการณ์และความสามารถในการบริหารเชิงสถานการณ์ อาศัยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ และผสมอำนาจของฝ่ายต่างๆ ให้ได้มากที่สุด

กรณีนี้ก็ตาม วงจรอุบาทว์ทางการเมืองของไทยที่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ นับแต่ปี พ.ศ. 2475-2549 การรัฐประหาร การก่อกบฏ ตลอดจนการทุจริต และความขัดแย้งทางการเมืองกลายเป็นตัวสร้างระบบอุบาทว์ ที่มีลักษณะสำคัญ อาทิ รัฐประหาร เมื่อรัฐประหารเสร็จแล้วจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ยกเลิกรัฐธรรมนูญเดิม จัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ เลือกตั้ง เกิดรัฐสภาและรัฐบาล ในที่สุดจะเกิดความขัดแย้งและวิกฤตจนนำไปสู่การรัฐประหารอีก วนแบบนี้ในลักษณะซ้ำไปซ้ำมา ซึ่งคาดการณ์ได้ว่า ในอนาคตอาจมีการรัฐประหารและกบฏเกิดขึ้นอีก (เสนีย์ คำสุข, 2555, หน้า 38-39) โดยลักษณะของวงจรอุบาทว์สามารถพิจารณาได้ จากรูปที่ 1

ดังนั้น จึงจำเป็นยิ่งที่จะต้องพิจารณากลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง และกลุ่มผลักดันต่างๆ ที่มีอำนาจในการผลักดันกลุ่มของตนเอง เข้าไปต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลและกลุ่มทางการเมืองอื่นๆ ได้ เพื่อลดโอกาสเกิดขึ้นของวงจรอุบาทว์ทางการเมืองให้น้อยที่สุด หรืออย่างน้อยที่สุดหากเกิดขึ้นจริงยังสามารถเตรียมความพร้อมที่จะรับมือสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างทันท่วงที ซึ่งการวิเคราะห์ภาพอนาคต ภายใต้ Scenario Analysis จะทำการวิเคราะห์เฉพาะจากข้อมูลที่ปรากฏจากการเลือกตั้ง อันเป็นข้อมูล Secondary Data เนื่องจากข้อจำกัดของสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันในการสะท้อนถึงกลุ่มทางการเมืองที่แตกต่างกัน พิจารณาได้ตามรายละเอียด ดังนี้

บทวิเคราะห์ ภายใต้ Scenario Analysis

ในการวิเคราะห์ภาพในอนาคตของประเทศไทยภายใน 10 ปีข้างหน้า ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์โดยใช้ 2 แนวคิดหลักในการกำหนดกรอบวิเคราะห์ หนึ่งในแนวคิดโพลิตี (Polity) (ในที่นี้หมายถึงชนชั้นกลาง ของ Aristotle) และสอง ทฤษฎีสองนครประชาธิปไตย สำหรับแนวคิด Polity จะผลานในการอธิบายกับชนชั้นกลางโดยตรง เพราะตัวแนวคิดไม่ได้ระบุวิธีการโดยตรง แต่พรรณนาคุณลักษณะของคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในสังคมว่าควรเป็นชนชั้นกลางด้วยเหตุผลอะไร ซึ่ง Aristotle จะทำการเปรียบเทียบกับการปกครองรูปแบบอื่นๆ อีก 5 รูปแบบ (Aristotle ระบุรูปแบบการปกครองไว้ 6 รูปแบบ) รายละเอียด ดังตารางที่ 1

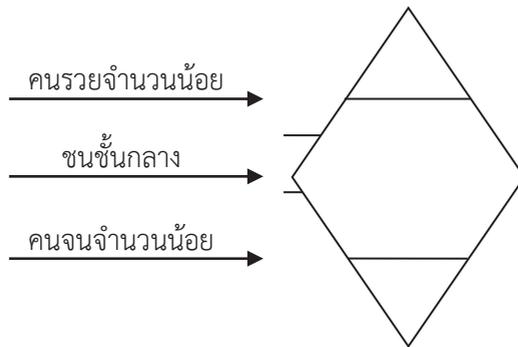
ตารางที่ 1 การปกครอง 6 รูปแบบ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2538, หน้า 76-79)

จำนวนผู้ปกครอง	การปกครองที่ดี	การปกครองที่เลว
การปกครองโดยคนเดียว	ราชาธิปไตย	ทรราชย์
การปกครองโดยคนส่วนน้อย	อภิชนาธิปไตย	คณาธิปไตย
การปกครองโดยคนส่วนใหญ่	โพลิตี	ประชาธิปไตย

จากตารางที่ 1 Aristotle ได้แบ่งรูปแบบการปกครองไว้ 6 รูปแบบ รอบอบราชาธิปไตย คือ การปกครองโดยพระมหากษัตริย์ผู้มีความสามารถเพื่อประชาชน แต่หากกระทำเพื่อตัวเองและชุดรีดผลประโยชน์ประชาชนอย่างไม่สมควรจะถือว่าเป็นระบอบทรราชย์ ส่วนระบอบอภิชนาธิปไตยกับคณาธิปไตย มีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นการปกครองโดยคนส่วนน้อยของสังคม แต่ระบอบอภิชนาธิปไตยจะเน้นทำประโยชน์เพื่อคนส่วนใหญ่ของสังคม แต่

ระบอบประชาธิปไตยเน้นการทำประโยชน์ให้กับผู้ปกครองเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ส่วนระบอบที่น่าสนใจและเป็นที่ถกเถียงอย่างมากในปัจจุบัน คือ ระบอบที่มีการปกครองโดยคนส่วนใหญ่ของสังคม แบ่งออกเป็นสองระบอบ คือ ระบอบโพลิตี ซึ่งเป็นารปกครองโดยหมู่ชนจำนวนมาก แต่เน้นไปที่ชนชั้นชั้นกลาง คือ ระบบสังคมเศรษฐกิจที่มีมีคนรายน้อย คนจนน้อย ชนชั้นกลางมาก ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมที่แตกต่างกับระบอบประชาธิปไตยที่คนส่วนใหญ่เป็นคนจน

ทั้งนี้ ตามความคิดของ Aristotle ระบุว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เลว เพราะมีแนวโน้มจะเกิด Mob Rule ขึ้น แต่หากมีการนำระบอบ Polity มาใช้จะทำให้การเมืองมีเสถียรภาพมากกว่า เพราะเป็นจุดรวมขอมระหว่างคนรวยและคนจนให้ขึ้นมาใช้อำนาจตัดสินใจ เนื่องจากมองว่าหากสังคมมีคนรวยมากเกินไป คนกลุ่มนี้ย่อมมีแนวโน้มรักษาและทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง และถ้าจนมากเกินไปก็คิดถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเองจากรัฐ ชนชั้นกลางจึงเป็นจุดรวมขอมกันระหว่างคนจนและคนรวย จริงอยู่ที่ว่าปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ในโลกปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่ชนชั้นกลางยังเป็นเป้าหมายในทุกสังคม เพราะชนชั้นกลางที่ด้อยส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความก้าวหน้า ซึ่งพิจารณาได้จากแนวคิดวัฒนธรรมศิวิไลซ์ (Civic Culture) หรือสังคมอารยะของ Goldfarb (2012) ซึ่งระบุว่า ชนชั้นกลางจะมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับทัศนะของ สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2555) ที่เสนอแนวคิดประชาธิปไตยกับบริบทของสังคมผ่านตัวแบบ ดังรูปภาพที่ 2

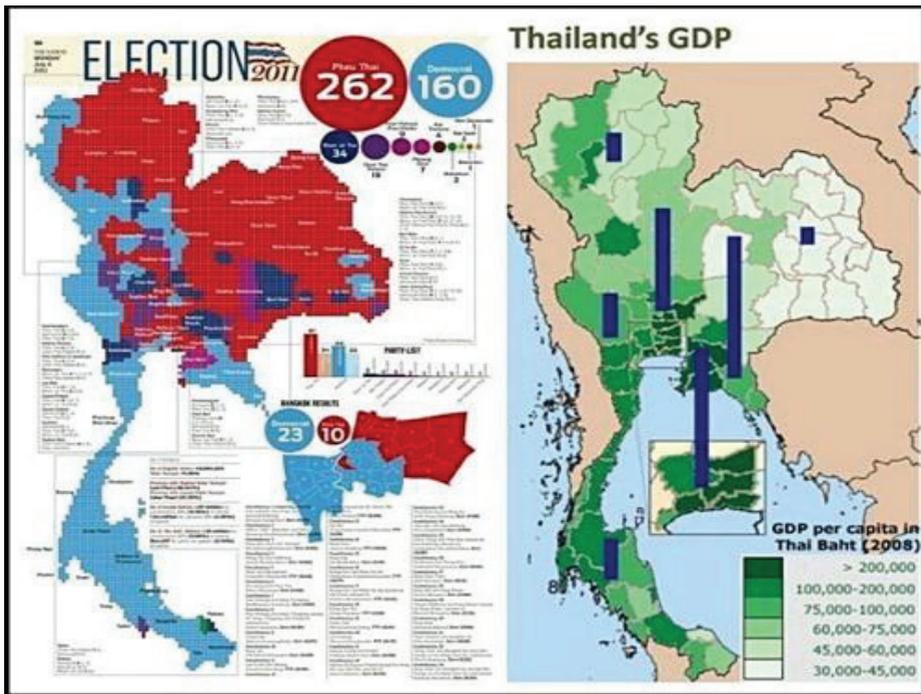
รูปภาพที่ 2 แสดงตัวแบบสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด

ตัวแบบสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด บ่งชี้ว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะมีชนชั้นใหญ่กลุ่มเดียว คือ ชนชั้นกลาง ในขณะที่ชนชั้นอื่นอีกสองชนชั้น ได้แก่ กลุ่มของคนรวย และ กลุ่มของคนจน จะมีจำนวนน้อยกว่าสามารถพบเห็นได้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น กลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตก และอเมริกา โดยการที่มีชนชั้นกลางจำนวนมาก ทำให้การตัดสินใจของชนชั้นกลางมีความเป็นอิสระสูงกว่าชนชั้นอื่น ซึ่งจะค้ำบัคคุณสมบัติที่ดีของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสำคัญ จึงทำให้มีโอกาสได้คนดีเป็นผู้ปกครองมากกว่า ฉะนั้น ชนชั้นกลางมีความสำคัญทางสังคมเป็นอย่างมากยิ่งในการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้น

สำหรับทฤษฎีสองนคราประชาธิปไตยนั้น เป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาโดย เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2556, หน้า 7) ที่ให้ทัศนะว่า ชนชั้นรากหญ้า หรือชนบทเลือกรัฐบาล อาจด้วยนโยบายประชานิยม แต่คนกรุงซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนกรุงเทพมหานคร จะทำการล้มรัฐบาล กล่าวโดยสรุป ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความขัดแย้งกันที่มีพื้นฐานมาจากเรื่องของชนชั้น ซึ่งผู้เขียนจะใช้ 2 แนวคิดนี้เป็นฐานในการวิเคราะห์อนาคตภาพของการเมืองไทยภายใต้ Scenario Analysis ทำให้ผู้เขียนสามารถสรุปและจำแนก “ผลที่อาจเกิดขึ้นกับสถานการณ์การเมืองไทยภายในระยะไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า” แบ่งออกได้ 3 กรณี คือ กรณีที่แย่งที่สุด กรณีที่อาจเกิดขึ้นได้โดยปกติ และกรณีที่ดีที่สุด รายละเอียดดังนี้

กรณีที่น่าเศร้าที่สุด (Worth Case) คือ ระบอบการเมืองไทยมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ เนื่องจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจการเลือกนายกรัฐมนตรีที่เป็นคนนอกได้ในช่วง 5 ปีแรก ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบกับรายชื่อนายกรัฐมนตรีที่เสนอมา ทั้งนี้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวน 200 คน และอีก 50 คน มาจากการเลือกกันเอง รวมจำนวน 250 คน จะเห็นได้ว่า คล้ายกับระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบที่เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลพลเอกเปรม ติลสูลานนท์ กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน (นายกรัฐมนตรีคนนอก) ในกรณีนี้จะนำไปสู่วิกฤติทางการเมืองอีกครั้ง เนื่องจากอาจถูกฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยทั้งนักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการที่ฝ่ายบริหารไม่ได้มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จึงขาดความรับผิดชอบต่อประชาชน และฝ่าฝืนกติกาของระบอบรัฐสภาที่สากลใช้กันทั่วโลกด้วย

เมื่อเป็นดังนี้แนวโน้มอาจเกิดจลาจลขึ้นอีกครั้ง ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเคยเกิดขึ้นในบริบทการเมืองไทยมาแล้ว อาทิ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 โดยฝ่ายที่มีแนวโน้มต่อต้านจะมาจากกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือชนชั้นล่างเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากชนกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นศรัทธาบุคคล และสนับสนุนยอมรับนโยบายของพรรคเพื่อไทย ซึ่งคาดว่าพรรคดังกล่าวจะได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสียงข้างมาและในเชิงหลักการของระบอบรัฐสภาแล้วควรเป็นผู้มีสิทธิในการจัดตั้งรัฐบาลก่อน โดยเฉพาะฐานเสียงเดิมของพรรคไทยรักไทยและพรรคพลังประชาชนเดิม ที่ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถพิจารณาได้จากภาพที่ 3

ความสัมพันธ์ของรายได้ประชากรในแต่ละพื้นที่ กับ การเลือกพรรคการเมือง

Best Strategy G

รูปภาพที่ 3 การเกาะกลุ่มของภาคในการเลือกตั้งระหว่าง 2 พรรคใหญ่ คือ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทย ในปี พ.ศ. 2554 และขนาด GDP ของภูมิภาคที่เลือกตั้ง

ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งหลังปี พ.ศ. 2544-2554 เป็นต้นมา พรรคเพื่อไทยสามารถครองคะแนนได้ใน 2 ภูมิภาคดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง โดยพรรคเพื่อไทยซึ่งมีรากฐานจากพรรคไทยรักไทย มีนโยบายประชานิยมในการจูงใจประชาชนให้ไปใช้สิทธิเลือกพรรคการเมืองของตน จนเกิดกลุ่มที่เรียกว่า “คนเสื้อแดง” และยังคงพยายามล้มล้างรัฐบาลอื่นมาแล้ว อาทิ รัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่มักถูกกล่าวหาว่า

มาจากการร่วมมือกับฝ่ายทหารจัดตั้งรัฐบาลผสม ทั้งที่มีเสียงข้างน้อยในสภาผู้แทนราษฎร จนนำไปสู่การประท้วงและความรุนแรงทางการเมืองในเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 ทำให้มีผู้เสียชีวิต 100 คน และในกรณีนี้อาจเลวร้ายยิ่งกว่า คือนำไปสู่ความพยายามที่จะแบ่งแยกดินแดนออกเป็นไทยเหนือ-ไทยใต้ ดังปรากฏในแนวคิดของ เรือรบ เมืองมัน (ออนไลน์, 2559, 20 มกราคม) ซึ่งเคยมีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเคยประสงค์จะให้เกิดขึ้นมาแล้วเพราะความแตกต่างทางชนชั้น และอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกันอย่างสุดขั้วระหว่างชนชั้นกลางและรากหญ้า ซึ่งแน่นอนว่าสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดเช่นนั้น จะต้องผ่านสถานการณ์การเกิด สงครามกลางเมือง (Civil War) ซึ่งจะนำมาสู่ความสูญเสียชีวิตทรัพย์สิน รวมทั้งอาจมีหน่วยงานระหว่างประเทศอย่างคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเข้าแทรกแซง หรืออาจถึงขั้นมีการแบ่งแยกและสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจในแต่ละฝ่าย ดังเช่นเคยเกิดในหลายประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น เยอรมันตะวันออก-ตะวันตก เวียดนามเหนือ-ใต้ และเกาหลีเหนือ-ใต้ เป็นต้น กระนั้นก็ตาม การใช้ความรุนแรงถือเป็นจุดเสี่ยงที่กองทัพจะต้องระวังมิให้ถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการแทรกแซงจากภายนอก ซึ่งจะยิ่งทำให้สถานการณ์อ่อนไหว และสุ่มเสี่ยงต่อการแบ่งแยกดินแดนมากยิ่งขึ้น

กรณีสถานการณ์เกิดขึ้นได้โดยปกติ (Normal Case) คือ พรรคเพื่อไทยได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ ทั้งการจัดตั้งรัฐบาลพรรคการเมืองพรรคเดียวหรือกรณีรัฐบาลผสม ในกรณีเช่นนี้ พรรคเพื่อไทยในฐานะแกนนำรัฐบาล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรวมขอมและประสานประโยชน์กับฝ่ายทหารโดยเฉพาะกองทัพบกมากยิ่งขึ้น กรณีที่พรรคเพื่อไทยสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ หากการเปลี่ยนผ่านและการถ่ายโอนอำนาจกับกองทัพไม่เกิดสภาพปัญหา ก็มีแนวโน้มว่าจะบริหารอย่างปกติสุขไปเรื่อยๆ จนอาจครบวาระของรัฐบาล 4 ปี แต่ถ้าการประสานผลประโยชน์กับกองทัพไม่เป็นผลสำเร็จ ก็อาจมีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นได้ ข้อพึงระวังสำหรับพรรคเพื่อไทยในกรณีที่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จแล้ว คือ การนำนโยบายรูปแบบประชานิยมมาใช้หาเสียงและนำไปปฏิบัติอีกครั้ง เช่น นโยบายจำนำข้าว รวมทั้งการผลักดันร่างพระราชบัญญัติเพื่อนิรโทษกรรมทางการเมือง

ทั้งนี้ หากมีการใช้นโยบายแบบดังกล่าวอีก สถานการณ์การเมืองไทย อาจเป็นไปได้ตามทฤษฎีสองนคราประชาธิปไตย กล่าวคือ ชนชั้นกลาง โดยเฉพาะในเขตเมืองหลวงและตัวเมืองพื้นที่ต่างจังหวัดจะออกมาต่อต้านรัฐบาลอย่างแน่นอน ดังที่เคยเกิดขึ้นในเหตุการณ์เคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) เพื่อขับไล่รัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 และ กรณีของการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เพื่อขับไล่รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมาก ดังนั้น สถานการณ์การเมืองภายหลังพรรคเพื่อไทยจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จจะเป็นปกติหรือไม่ขึ้นอยู่กับนโยบายของพรรคเพื่อไทยเองว่าจะให้ส่อไปในทิศทางใด

กรณีที่ดีที่สุด (Best Case) คือ ไม่ว่าพรรคการเมืองใดเข้ามาครองอำนาจก็สามารถประสานประโยชน์กับสถาบันทหารได้ ในที่นี้ ผู้เขียนยังเห็นว่าสถาบันทหารคงมีความพยายามที่จะอ้าวงไว้ซึ่งอำนาจและอิทธิพลในการเมืองอยู่ต่อไป ส่วนหนึ่งเพื่อให้แผนการปฏิรูปประเทศที่วางไว้ยังคงดำรงอยู่และขับเคลื่อนต่อไป ภายใต้การสนับสนุนและเห็นพ้องของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในช่วงรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งนี้ แนวโน้มการได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรหลังการเลือกตั้งยังคงคาดว่าอยู่ที่พรรคการเมืองใหญ่พรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่ง คือ พรรคเพื่อไทย หรือพรรคประชาธิปัตย์ หากพรรคใดพรรคหนึ่งสามารถประสานประโยชน์กับสถาบันทหารได้ (โดยเฉพาะกองทัพบก) จะมีแนวโน้มนำไปสู่สถานการณ์ปกติมากที่สุด เนื่องจากสถาบันทหารจะเป็นตัวแปรสำคัญในสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติหรือในระบบการเมืองที่ยังไม่มีเสถียรภาพมากนัก

กระนั้นก็ตาม เมื่อพิจารณาภายใต้สมมติฐานของความขัดแย้งทางการเมืองสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับเรื่องของชนชั้น ซึ่งชนชั้นระดับรากหญ้ามักมีแนวโน้มจะสนับสนุนพรรคเพื่อไทย โดยมีกลุ่มพลังงานทางการเมืองสำคัญ คือ กลุ่มแนว

ร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ส่วนชนชั้นกลางนั้น ยังคงให้ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์เสียมากกว่า (ในที่นี้ไม่พิจารณาตัวบุคคล) โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มผลักดันกลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่มนักธุรกิจสีลม และกลุ่มกบปส.บางส่วน และการจัดตั้งรัฐบาลที่มีการรวมตัวระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ในการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกันนั้น

ดังนั้น แม้แต่ฝ่ายสามารถผสมผสานประโยชน์กับสถาบันทหารได้และกล่าวอ้างความชอบธรรมจากการเลือกตั้งและวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ขัดแย้งทางการเมืองโดยตรงและทั้งสองฝ่ายประกาศจุดยืนอย่างชัดเจนที่จะไม่จัดตั้งรัฐบาลร่วมกัน ขณะเดียวกันการเข้าสู่อำนาจของทั้งสองพรรคการเมืองยังอาศัยฐานเสียงจากกลุ่มคนส่วนใหญ่แตกต่างกันอีกด้วย ส่งผลให้ความสามารถในการรักษาความสงบและบริหารประเทศโดยปกติสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากต่างๆ ฝ่ายต่างสามารถหยิบยกเหตุผลหรือความชอบธรรมในการพยายามล้มล้างรัฐบาลอีกฝ่ายได้ กล่าวคือ หากสถาบันทหารสามารถประนีประนอมร่วมกับพรรคเพื่อไทยได้สำเร็จ ปฏิกิริยาของประชาชนบางกลุ่มโดยเฉพาะชนชั้นกลางในเขตเมืองและกรุงเทพมหานครสามารถเหตุผลทางการเมือง คือ “การพยายามสืบทอดอำนาจและทหารกำลังเกี้ยวเขี้ยวกับระบอบทักษิณ” เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากสถาบันทหารสามารถร่วมมือจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์และพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมีการใช้อำนาจของสมาชิกวุฒิสภาในการเสนอชื่อและโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี พรรคเพื่อไทยยังคงสามารถอ้างเหตุผลโจมตีถึงความไม่ชอบธรรมในระบบรัฐสภาที่ไม่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองที่ได้เสียงข้างมาเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล รวมทั้งการกล่าวหาว่าคณะรักษาความแห่งชาติมีความพยายามสืบทอดอำนาจ ซึ่งมีได้แสดงถึงความชอบธรรมทางประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

เมื่อความนิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองของสองฐานอำนาจทางการเมืองไม่สอดคล้องกันมากตั้งแต่ต้น เพราะเป็นฐานของกลุ่มผลประโยชน์คนละกลุ่ม และนโยบายประชานิยมแม้จะส่งผลดีต่อระดับรากหญ้าเป็นจำนวนมาก แต่นโยบายเช่นนี้ถูกมองว่าไม่ก่อประโยชน์แก่ชนชั้นกลางและเป็นภาระแก่ชนชั้นกลางมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทน ขณะเดียวกัน พรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นที่นิยมและอาจได้รับการต่อต้านจากกลุ่มชนชั้นรากหญ้า เนื่องจากเคยใช้มาตรการรุนแรงในการสลายการชุมนุมทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา ภายใต้ระบอบการเมืองที่อ่อนไหว จะทำให้ปฏิกิริยาของผู้นำกลุ่มผลประโยชน์และผู้นำมวลชนของจะยังคงมีความพยายามล้มล้างรัฐบาลด้วยวิธีการต่างๆ จนเกิดความวุ่นวายได้อีกเช่นเคย แต่อาจไม่มีการใช้วิธีการรุนแรงซึ่งกันและกันมากนัก เป็นเพียงการเสนอให้มีการลาออกหรือยุบสภา และฝ่ายที่ถูกเรียกร้องยินดีปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของฝ่ายต่อต้าน เพื่อให้ระบบรัฐสภาสามารถดำเนินได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวแสดงต่างๆ (Actors) ของแต่ละฝ่าย มิได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างชัดเจน อาทิ ขบวนการประชาธิปไตยมวลชนเสื้อแดง มีลักษณะเครือข่ายหลากหลาย อาทิ กลุ่มคนรักอุดร กลุ่มรักเชียงใหม่'51 ในขณะที่กลุ่มเสื้อเหลืองก็มีความหลากหลายเช่นกัน (เอกพลณัฐ ฌรัฐพัทธพันธ์, 2558, หน้า 89-90) ให้ทัศนะว่า การเคลื่อนไหวต่อสู้กันเองของแต่ละฝ่ายจะก่อให้เกิดผลกระทบกันในลักษณะปฏิสัมพันธ์ ความขัดแย้งที่ปรากฏเช่นนี้จึงนำไปสู่การเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า People's Uprising (การก่อการกำเริบโดยประชาชน) อย่างไรก็ตาม ชนชั้นกลาง อันเป็นฐานการเมืองอันสำคัญตามแนวคิด Polity จะเป็นกลุ่มที่มีพลังอำนาจในการเป็นตัวแปรมากที่สุดสำหรับการอยู่รอดของรัฐบาล เพราะฐานของอำนาจในทางกลุ่มเศรษฐกิจ และการเมือง ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และกลุ่มนี้มีบทบาทหลายครั้งแล้ว อาทิ “มือเบียดมือถือ” อีกทั้งยังสามารถระดมทรัพยากรได้ง่ายกว่าระดับรากหญ้าอีกด้วย ดังนั้น หากไม่สามารถจัดการผลประโยชน์กับชนชั้นกลางได้ ก็อาจนำไปสู่ ทฤษฎีสองนคราประชาธิปไตยที่สรุปได้ว่า “คนชนบทเลือกรัฐบาล คนกรุงล้มรัฐบาล” ในที่สุด ดังนั้น รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในครั้งนี้ จึงต้องสร้างความรู้สึกพึงพอใจต่อชนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือในตัวรัฐบาล ทั้งการไม่เลือกปฏิบัติทางกฎหมาย บุคคลสำคัญของรัฐบาลเป็นที่ยอมรับ (โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ) มีผลงานการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจเป็นที่ประจักษ์ รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ เป็นต้น กระนั้นก็ตาม トラบเท่าที่สภาพ

ปัญหา และกลุ่มผู้มีความขัดแย้งกันยังไม่มีความได้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะได้โดยเด็ดขาด ก็จะเกิดอาการแบบนี้เป็นระยะๆ เสมือนโรคระบาดเป็นๆหายๆ (Sporadic) อยู่นั่นเอง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วต้องมีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งชนะโดยเบ็ดเสร็จในอนาคต และครอบงำกลุ่มตรงข้ามสำเร็จ สถานการณ์การเมืองไทยจึงสามารถกลับคืนสู่สภาพได้โดยปกติ

กล่าวโดยสรุปมีแนวโน้มว่าอาจเกิดความรุนแรงได้ทั้งสิ้น แต่ระดับขนาดของความหนักเบาอาจต่างกันที่ร้ายแรงที่สุด คือ การเกิดจลาจล และปะทะกันจนอาจนำไปสู่การบานปลายของวิกฤติการณ์ทางการเมืองและการแบ่งแยกดินแดน ระดับปกติ คือ สามารถชวรอตัวอยู่ได้เรื่อยๆ หากผลประโยชน์กับกองทัพพลตัว และระดับดี คือ การเมืองเริ่มมีเสถียรภาพทางการเมือง ทั้งเสถียรภาพของระบบการเมืองและเสถียรภาพของฝ่ายบริหาร ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เหล่านี้ว่าผลประโยชน์กันลงตัวหรือไม่ อันได้แก่ พรรคเพื่อไทย กลุ่มคนเสื้อแดง พรรคประชาธิปัตย์ กลุ่มกปปส. กลุ่มพันธมิตร กองทัพ และภาคธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ที่เคยมีบทบาททางการเมือง ทั้งนี้ ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถคาดเดาได้ยาก เนื่องจากบางครั้งกลุ่มเหล่านี้สามารถประสานประโยชน์และตกลงกันได้ แต่ในบางครั้งกลับขัดแย้งกันเอง และจากประวัติศาสตร์การเมืองไทย ยังคงมีความเป็นไปได้ที่แต่ละกลุ่มจะมีจุดยืนเฉพาะและพยายามเรียกร้องความต้องการของตนเองต่อไป อาทิ กลุ่มพันธมิตรฯ เคยประท้วงพรรคประชาธิปัตย์ หรือกลุ่มคนเสื้อแดงมีความไม่พอใจต่อการออกร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สถานการณ์มีแนวโน้มที่จะโน้มเอียงวิเคราะห์ภาพในอนาคตจึงคาดว่า น่าจะอยู่ใน Normal Case และ Worth Case มากที่สุด โดยที่ร้ายแรงที่สุดคือ มีการเกิดเหตุความรุนแรงและนำไปสู่การรัฐประหารซ้ำในอนาคต อันเป็นลักษณะของการจัดการปัญหาตามแนวทางของ “บูรพาไม่แพ้” อย่างแท้จริง สิ่งที่ที่น่าสนใจคือ หากนำภาพยนตร์เรื่องกระบี่เย้ยยุทธจักรมาพิจารณาเปรียบเทียบแล้ว ตัวแสดงและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตัวใด จะเข้ามาเล่นบทบาทที่มีความสำคัญของเรื่อง โดยเฉพาะบทของนักแสดง “เล่งฮู้ซัง” และ “งักปู้คั้ง” การคาดการณ์แนวโน้มตัวแสดงสำคัญดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกอย่างมาเพื่อสนับสนุน กระนั้นก็ตีเส้นที่สำคัญของการเมืองไทย คือ “ไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร” หากสามารถประสานผลประโยชน์ฝ่ายต่างๆ ลงตัวได้ ระบบการเมืองก็จะสามารถดำเนินต่อไป

สำหรับทางออกในระยะยาวของระบบการเมืองไทยนั้น ผู้เขียนใคร่ขอหยิบยกงานของ เพิ่มศักดิ์ ไทยธานี, วินัย ผลเจริญ และพัชราภา ตันตราจิน สรุปได้ดังนี้ **ประการแรก** การปรับเปลี่ยนบทบาทของกองทัพ โดยกองทัพจำเป็นต้องใช้หลักการ Civilian Control of the Military กล่าวคือ ต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ฝ่ายบริหารที่สามารถจากการเลือกตั้งสามารถ “ควบคุม” การใช้อำนาจสูงสุดของกองทัพได้ โดยเฉพาะการลดขนาดของกองทัพลง **ประการที่สอง** การแสดงบทบาทของพระมหากษัตริย์ ดังเช่นกรณีของฮวน คาร์ลอส (Juan Carlos) แห่งสเปนที่ทรงปฏิเสธการสนับสนุนคณะทหารซึ่งเตรียมรัฐประหารในปี ค.ศ.1981 เพื่อยึดอำนาจการปกครอง สำหรับในกรณีของไทยอาจต้องมีการขอพระราชอำนาจในการงดเว้นเช่นกัน **ประการที่สาม** การสร้างฉันทามติทางการเมืองต้องมาจากทุกฝ่าย (ในลักษณะของสัญญาประชาคม-ผู้เขียน) และ **ประการที่สี่** สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่ยอมรับอำนาจเผด็จการ เป็นต้น (ไทยธานี และวินัย ผลเจริญ, 2555, หน้า 85; พัชราภา ตันตราจิน, 2559, หน้า 80-86)

นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางหนึ่งที่จะสามารถป้องกันการเข้ามามีบทบาทแทรกแซงทางการเมืองหรือการปฏิวัติรัฐประหารของกองทัพได้ คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกองทัพจำเป็นต้องมีการถ่วงดุลกันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2551 โดยต้องกำหนดให้ปลัดกระทรวงกลาโหมเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายทหารชั้นนายพลให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมพิจารณา โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสามารถพิจารณา เปลี่ยนแปลง แก้ไข และนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีและให้ถือเป็นที่สุด ซึ่งจะทำให้ฝ่ายการเมืองมีอำนาจมากกว่าฝ่ายกองทัพได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ต้องจัดโครงสร้างของกองทัพในลักษณะถ่วงดุลกันเองมากยิ่งขึ้น เพราะนับแต่กรณีกบฏวังหลวง และกรณีกบฏแมนฮัตตัน เป็นต้นมา

ทหารบกกลายเป็นผู้นำในการทำรัฐประหารเกือบทุกครั้ง เว้นแต่กรณีรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งเป็นการรัฐประหารของพลเรือเอกสัจด์ ชลออยู่ อันเป็นการทำรัฐประหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน

จึงควรให้เกิดสถานการณ์ทหารถ่วงดุลกันเอง จัดโครงสร้างให้กองทัพอื่นๆนอกจากกองทัพบก เช่น กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ คานอำนาจกับกองทัพบกได้ เช่น ในจังหวัดติดชายฝั่งทะเลอาจให้กองทัพเรือเป็นผู้ดูแลกิจการต่างๆ อาทิ การเกณฑ์ทหาร การระดมพลแทนกองทัพบก จะเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้

เอกสารอ้างอิง

ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร. (2553). ข้อเสนอใหม่ของการศึกษาบทบาททหารกับความขัดแย้งทางการเมือง.

วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 8(1), 1-22.

ทรงพล บุญสุข. (2557). ศึกษาเปรียบเทียบจุดแข็ง-จุดอ่อนของนายกรัฐมนตรียุคแรกจากระบบรัฐสภาและจากการเลือกตั้งโดยตรง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2548). การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2550). การแสวงหากำไรของธุรกิจกับระบบทุนนิยมอุปถัมภ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษา กลุ่มธุรกิจตระกูลชินวัตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปริญญา อุดมทรัพย์. (2514). วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผลการเลือกตั้งต่างๆแบบ info graphic ของ Nation. (2560). เข้าถึงได้จาก

<http://www.ipattt.com/2011/election/>.

ผู้จัดการรายวัน. (2560, 12 ตุลาคม). วงศ์เทเวศน์-บุรพาพยัคฆ์ 2 ก็บีกทหารบกไทย. เข้าถึงได้จาก

<http://www.manager.co.th/Weekend/ViewNews.aspx?NewsID=9570000006536>

พัชรภา ตันตราจิน. (2559). กระบวนการเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการทหารไปสู่ระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากการเมืองในหมู่ชนชั้นนำไปสู่การเมืองมวลชน : กรณีเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศสเปน. วารสารด้านบริหารรัฐกิจและการเมือง, 5(1), 42-88.

เพิ่มศักดิ์ ไทยธานี และวินัยผลเจริญ. (2555). ทหารกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไทย: กรณีศึกษาคณะปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 31(1), 74-87.

มติชนสุดสัปดาห์. (2555, 30 มีนาคม). ปลูกทหารพันธุ์ใหม่ “ราชวัลลภ-ทม.” สู่บุรพาพยัคฆ์-ทหารเลือา “บีกตุ้” ลัน “ชีวิตนี้ไม่เคยทำอะไรผิด”. รายงานพิเศษ มติชนสุดสัปดาห์. หน้า 14.

_____. (2559, 28 เมษายน). กลาโหมร้อน-จันทร์โอชาระอุ ‘บีกตุ้-บีกป้อม’ จับตาขบวนการด้านคสช.

ในกองทัพตามล่า ‘ทหารแดงโม’ ถอดรหัส ‘ทีใหญ่’ ขาเจ็บแต่ไม่เจ็บใจ . มติชนสุดสัปดาห์. ฉบับที่ 1862. หน้า16.

มติชนสุดสัปดาห์. (2559). ไม่ต้อง ‘น้องรัก’ ไม่ต้อง ‘บุรพาพยัคฆ์-วงศ์เทเวศน์’. มติชนสุดสัปดาห์. 4-10 มีนาคม 2559. หน้า 15.

ระดม วงศ์น้อม. (2515). อุดมการณ์ทางการเมืองของทหารไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรีอรบ เมืองมัน. (2559). โอกาสของการแยกแผ่นดินไทยเหนือ-ไทยใต้. คมชัดลึก. อ้างถึง มกราคม 20, 2559 จาก <http://www.komchadluek.net/news/detail/177152>.

- ลิขิต ธีรเวคิน. (2559). *KPI YEAR BOOK : ประชาธิปไตยไทยในศตวรรษที่ 21 : ทางตัน ทางออกและแนวทาง
การแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). *รัฐประหารบทบาททหารกับการเมืองไทย*. เอกสารประกอบคำบรรยาย.
การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 54.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2538). *การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2555). *รายวิชา รศ. 601 ระบบสังคมและการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). "เสาหลักของแผ่นดิน" ชุด "สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ"
เรื่อง "สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับคนร่วมสมัย" ณ ห้อง
อาคารมหาจุฬาลงกรณ์. วันที่ 18 พฤษภาคม 2555.
- เสนีย์ คำสุข. (2555). ปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตยไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 5(1), 38-53.
- อรพันธ์ สุทิน. (2552). *การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มต่อต้านรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549*.
ดุสิตนิพนธ์, วิทยาลัยสื่อสารการเมือง, มหาวิทยาลัยเกริก.
- เอกพลณัฐ ญัฐพัชร์นันท์. (2558). การเมืองเสื้อสีกับการศึกษาขบวนการโต้กลับตามจารีตการศึกษาขบวนการทางสังคม
และการเมือง. *วารสารสังคมศาสตร์*, 27(1), 85-128.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ เพื่อประชาธิปไตย*
(พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: คปไฟ.
- Blinder, Alan S. (1986). "Keynes After Lucas". *Eastern Economic Journal*, 12(3), 209–216.
- Embree, John F. (1950). Thailand-A Loosely Structured Social System. *American Anthropologist*.
52(2), 181-193.
- Goldfarb, Jeffrey, C. (2012). Reinventing Political Culture The Power of Culture Versus the Culture of
Power. *American Journal of Sociology*, 118(5), 1463-1464.
- Leueng, Helen Hok-Sze. (2012). *Homosexuality and Queer Aesthetics*. Blackwell Publishing Ltd.
- Morton, Liza. (2001). *The Cinema of Tsui Hark*. Jefferson, North Carolina and London: Mcfarland and
Company, Inc., Publishers.
- Riggs, W. Fred. (1966). *Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity*. Honolulu: East-West
Center Press.
- Tasker, Rodney. (2016). *Grumbles, Revelations of a Thai coup maker*. Asia Times online. Retrieved
December 22, 2016 from www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/HL22Ae01.html